

Δημ. Θ. Καραμήτσος για το Μακεδονικό ζήτημα

Ο Μακεδονικός αγώνας συνεχίζεται

«Να ξέρετε πως αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώσει. Θα μας σώσει από την βρώμα όπου κυλιόμαστε, θα μας σώσει από την μετριότητα και από την ψοφιοσύνη, θα μας λυτρώσει από τον αισχρό τον ύπνο, θα μας ελευθερώσει. Αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, εμείς θα σωθούμε» (Ιων Δραγούμης).

Η Μακεδονία ήταν επί Τουρκοκρατίας μια γεωγραφική περιοχή αποτελούμενη κυρίως από δυο βιλαέτια (Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου). Ένα τρίτο βιλαέτι, το του Κοσόβου με έδρα τα Σκόπια, περιλάμβανε κι ένα μικρό μέρος της βόρειας Μακεδονίας. Το όνομα Μακεδονία δεν προσέδιδε εθνικά χαρακτηριστικά στους κατοίκους της, οι οποίοι είχαν ποικίλη εθνική συνείδηση και η οθωμανική διοίκηση τους διέκρινε με βάση το θρήσκευμα. Το 1900 κατοικούσαν στη Μακεδονία Ρωμιοί (οι πρώην Ρωμαίοι πολίτες του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους¹) με ελληνική εθνική συνείδηση (ελληνόφωνοι, βλαχόφωνοι και σλαβόφωνοι), Τούρκοι, Αλβανοί, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αρμένιοι, Εβραίοι, Ρουμάνοι, αλλά και άλλοι σε μικρούς αριθμούς. Οι Σλάβοι είχαν εγκατασταθεί σε εδάφη του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους τον 6^ο αιώνα μΧ. Η προσπάθεια του βουλγαρικού εθνικισμού να ενσωματώσει τη Μακεδονία είχε ξεκινήσει επίσημα, με την ίδρυση της σχισματικής βουλγαρικής «Εξαρχίας» το 1871 και της Βουλγαρικής Ηγεμονίας το 1878, με υποκινητή τη Ρωσία που μέσω της Βουλγαρίας επεδίωκε να αποκτήσει εμμέσως πρόσβαση στο Αιγαίο. Η ίδρυση της Εξαρχίας ευοδώθηκε χάρη σε ειδικό φερμάνι του σουλτάνου Αβδούλ Αζίζ τον Μάρτιο του 1870, που προέβλεπε δυνατότητα απόσχισης μητροπόλεων από την εξουσία του Πατριαρχείου, αν το ζητούσαν τα 2/3 μιας κοινότητας.

Οι Βούλγαροι πράκτορες της ΕΜΕΟ (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση) άρχισαν να χρησιμοποιούν τη βία —ψυχολογική

¹ Η αυτοκρατορία του Ανατολικού ρωμαϊκού κράτους ή Ρωμανία κακώς ονομάστηκε Βυζάντιο από τους Δυτικούς συγγραφείς. Την εποχή που υφίστατο η αυτοκρατορία αυτή η ονομασία Βυζάντιο ήταν άγνωστη.

και σωματική έως δολοφονίες— σε βάρος των πατριαρχικών χωρικών των ανθισταμένων στις επιδιώξεις τους. Έως το 1900 η Εξαρχία κατόρθωσε να έχει στη δικαιοδοσία της 6 από τις 32 Επισκοπές της Μακεδονίας. Τον Ιούλιο του 1903 ξέσπασε η επανάσταση του Ίλιντεν (Βούλγαροι εναντίον των Οθωμανών Τούρκων) και πολλά μέρη με ελληνόφρονες κατοίκους υπέστησαν σοβαρές καταστροφές από τους Οθωμανούς.² Η εξέγερση του Ίλιντεν ενίσχυσε τον βουλγαρικό εθνικισμό, αλλά ήταν και αιτία για την αφύπνιση των Ελλήνων πολιτικών στην Αθήνα και την αποστολή ένοπλων σωμάτων στη Μακεδονία, ιδίως μετά τον θάνατο του ανθυπολοχαγού Παύλου Μελά τον Οκτώβριο του 1904 στη Στάτιστα.

Ο Μακεδονικός αγώνας της Ελλάδας τα χρόνια 1904-1908 είχε σκοπό: α) την προάσπιση της προσήλωσης των κατοίκων της Μακεδονίας στη σκέπη του Οικουμενικού Πατριάρχη, και εμμέσως β) την υπεράσπιση της ελληνικότητας της Μακεδονίας. Ξεκίνησε και πριν από το 1904 με τη δράση Ελλήνων επισκόπων μεταξύ των οποίων προέχουσα ήταν η δράση του επισκόπου Καστοριάς Γερμανού Καραβαγγέλη.

Εκείνα τα χρόνια οι σλαβόφωνοι της Μακεδονίας χαρακτηρίζονταν «Βούλγαροι» από τους ξένους και από τους Βουλγάρους, άσχετα αν όλοι οι σλαβόφωνοι δεν θεωρούσαν οι ίδιοι πως είναι Βούλγαροι και οι εξ αυτών αμόρφωτοι δεν είχαν καν κάποια εθνική συνείδηση. Αρκετοί σλαβόφωνοι είχαν ελληνική εθνική συνείδηση και πολέμησαν εναντίον των Βουλγάρων στον Μακεδονικό αγώνα αποκαλούμενοι Γρεκομάνοι.

Το 1900 στη γεωγραφική περιοχή της σημερινής ελληνικής Μακεδονίας οι Έλληνες ήταν 429.000 και οι Βούλγαροι 124.000. Στη Θεσσαλονίκη τότε ζούσαν: Οθωμανοί 35.000, Έλληνες 25.000, Βούλγαροι 5.000, Ισραηλίτες 75.000 και Αρμένιοι 10.000 (τα στοιχεία από το ελληνικό προξενείο της Θεσσαλονίκης). Η επικρατούσα γλώσσα στις πόλεις και στη Θεσσαλονίκη ήταν η ελληνική, γιατί τη μιλούσε το πλείστον όλων των άλλων εθνοτήτων πλην των Τούρκων και επιπλέον η ελληνική γλώσσα πλεονεκτούσε πολιτιστικά, όπως φαίνεται κι από την υπεροχή των Ελλήνων σε σχολεία και μαθητές.

² Στο Κρούσοβο πυρπολήθηκαν 366 οικίες και 203 καταστήματα της ελληνικής συνοικίας. Η βουλγαρική συνοικία έμεινε περιέργως ανέπαφη.

Πίνακας: Σχολεία και μαθητές στο σύνολο των διοικητικών περιοχών Μοναστηρίου και Θεσσαλονίκης το 1900, κατά τη στατιστική του Τούρκου Χιλμί πασά.

Σχολεία		Μαθητές	
Ελληνικά:	988	Έλληνες:	59.640*
Βουλγαρικά:	561	Βούλγαροι:	18.311
Ρουμανικά:	49	Ρουμάνοι:	2.002
Σερβικά:	53	Σέρβοι:	1.674

Με την επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908 και τις ελπίδες που δημιουργήθηκαν για εκδημοκρατισμό της οθωμανικής αυτοκρατορίας ο Μακεδονικός αγώνας σταμάτησε.

Το 1912 έλαβε χώρα ο Α΄ βαλκανικός πόλεμος εναντίον της οθωμανικής Τουρκίας, στον οποίο ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε τη Θεσσαλονίκη και μέρος της Μακεδονίας και ακολούθησε ο Β΄ βαλκανικός πόλεμος το 1913, χάρη στον οποίο ολοκληρώθηκε, με την ήττα των Βουλγάρων, η απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Το 1934 η γραμματεία της κομμουνιστικής διεθνούς των βαλκανικών κρατών (κλάδος της Κομιντέρν, γραμματέας ο Γιόσιπ Μπροζ-Τίτο) επισημοποίησε την υπόθεση του «Μακεδονικού Έθνους» (την είχε ξεκινήσει από το 1925) και δήλωσε ότι θα αγωνιζόταν για τη δημιουργία «Μακεδονικής Δημοκρατίας των Εργαζόμενων Μαζών». Το 1935 ο βούλγαρος ιστορικός Άγγελ Ντίνεφ ανέφερε την επανάσταση του ILIN-TEN (Αύγουστος 1903) για πρώτη φορά ως επανάσταση Μακεδόνων (μέχρι τότε εθεωρούντο οι επαναστάτες Βούλγαροι).

Στον μεσοπόλεμο το ΚΚΕ καλλιέργησε την ιδέα της Μακεδονικής εθνικής ταυτότητας στους Σλαβομακεδόνες. Τον Νοέμβριο του 1943 σλαβόφωνα στελέχη του ΚΚΕ ίδρυσαν το ΣΝΟΦ (Σλαβομακεδονικό Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο), το οποίο δεν υπαγόταν στον ΕΛΑΣ αλλά είχε διοικητική ανεξαρτησία. Το ΣΝΟΦ εξαρχής είχε σκοπούς αυτονομιστικούς, δηλαδή στόχευε στην απόσπαση της ελληνικής Μακεδονίας από τον εθνικό κορμό. Δημιουργήθηκε όμως τότε αντιπαλότητα του ΣΝΟΦ με Βουλγάρους, οι οποίοι διεκδικούσαν τη Μακεδονία για

λογαριασμό τους, και με σλαβόφωνους Γρεκομάνους του ΚΚΕ που ήταν στον ΕΛΑΣ.

Στις 8 Αυγ 1944 οι Γιουγκοσλάβοι ανακήρυξαν την «Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» ως ένα από τα έξι επιμέρους συστατικά του κράτους της Γιουγκοσλαβίας στη θέση της Βαρντάσκα. Σύντομα το ΚΚΕ φοβήθηκε τις σε βάρος του επιπτώσεις και άλλαξε πολιτική, οπότε διέλυσε το ΣΝΟΦ. Δύο τάγματα σλαβοφώνων που διαφώνησαν με το ΚΚΕ κατέφυγαν στη Γιουγκοσλαβία.

Τον Απρίλιο του 1945, ιδρύθηκε στα Σκόπια το ΝΟΦ (Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο) με κύρια πολιτική επιδίωξη την ανάδειξη της εθνικής ταυτότητας των Μακεδόνων του Αιγαίου και τη συνένωση της ελληνικής Μακεδονίας με την γιουγκοσλαβική. Πράκτορες του ΝΟΦ άρχισαν να προπαγανδίζουν στη Μακεδονία τους σκοπούς του. Πολλοί Σλαβομακεδόνες από φόβο αντιποίνων, έφυγαν από την Ελλάδα, ανεξάρτητα αν ήταν ένοχοι ή όχι για τη δράση τους στη διάρκεια της Κατοχής. Έτσι μεταξύ των ετών 1945-46 περίπου 15.000-20.000 Σλαβομακεδόνες μετανάστευσαν στην Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία.

Ο κομμουνιστής δικτάτωρ της Γιουγκοσλαβίας Γιόσιπ Μπροζ-Τίτο σχεδίασε και είχε μεταπολεμικά να επιλέξει μια από τις εξής τρεις πολιτικές:

- α) Της ενσωμάτωσης της Μακεδονίας της Ελλάδος και του Πιρίν της Βουλγαρίας στο ομόσπονδο κράτος των Σκοπίων,
- β) Της δημιουργίας μιας ανεξάρτητης ενιαίας Μακεδονίας που ήταν η επιδίωξη της ΕΜΕΟ από την εποχή του Μακεδονικού αγώνα και
- γ) Της δημιουργίας μιας Βαλκανικής Σλαβικής Ομοσπονδίας.

Η Σοβιετική Ένωση παρακολουθούσε με ενδιαφέρον τις ακροβασίες του Τίτο, έως ότου ο τελευταίος απογαλακτίστηκε τελείως από την κηδεμονία της. Η προσπάθεια του Τίτο πλέον ήταν να αποβουλγαροποιηθούν όσοι Σλαβομακεδόνες ένιωθαν Βούλγαροι και να αποκτήσουν μια νέα «μακεδονική» εθνική συνείδηση. Σε αυτή την κατεύθυνση οι Σκοπιανοί άλλαξαν υποχρεωτικά τα επώνυμά τους που κατέληγαν σε «ωφ» ώστε να καταλήγουν σε «σκι», επεξεργάστηκαν τη γλώσσα με σερβοκροατικές προσθήκες αφηρημένων εννοιών και προώθησαν στην εκπαίδευση των νέων τον «σλαβομακεδονικό ιστορικό εθνικισμό» (δή-

θεν απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων, Αιγαιάτες κ.τ.λ.). Η ενσωμάτωση της ελληνικής Μακεδονίας αποτέλεσε τη «Μεγάλη Ιδέα» των Σλάβων κατοίκων του κράτους των Σκοπίων. Μάλιστα το 1964 ίδρυσαν την «Αυτοκέφαλη Μακεδονική Εκκλησία» παρά την αντίδραση του Σερβικού Πατριαρχείου.

Το 1949 στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο ποσοστό 70% των ανταρτών του λεγόμενου Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ) ήταν σλαβόφωνοι³. Τον Ιανουάριο 1949 η 5^η ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ αποφάσισε να στηρίξει τη δημιουργία «Ανεξάρτητης Μακεδονίας του Αιγαίου». Με το τέλος του Εμφυλίου τον Αύγουστο του 1949 όλοι οι σλαβόφωνοι αντάρτες (περίπου 20.000) μαζί με τους Έλληνες του ΔΣΕ μετακινήθηκαν πέραν των βόρειων συνόρων της Ελλάδας.

Η Ελλάδα αντέδρασε υποτονικά στην μετονομασία της Βαρντάσκα σε «Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας», δεδομένου ότι στο πλαίσιο του ψυχρού πολέμου οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να προσεταιριστούν τον Τίτο και επέβαλαν στην Ελλάδα να μη δημιουργεί προβλήματα. Η χώρα μας λόγω του εμφυλίου πολέμου ήταν απόλυτα εξαρτημένη από την Αμερικανική οικονομική και στρατιωτική βοήθεια και ακολουθούσε πλήρως τις επιταγές των Αμερικανών. Εξάλλου, η παλαιά Βαρντάσκα και έπειτα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» δεν είχε διεθνή εκπροσώπηση, καθότι ήταν μέρος του κράτους της Γιουγκοσλαβίας.

Τον Μάιο του 1980 πέθανε ο Κροάτης δικτάτωρ της Γιουγκοσλαβίας Τίτο και οι διεθνείς αναλυτές περίμεναν τη διάσπασή της. Το 1991 έως το 1992 διασπάστηκε η Γιουγκοσλαβία σε έξι ανεξάρτητα κράτη. Τότε προέκυψε ως ένα από αυτά τα κράτη η «Δημοκρατία της Μακεδονίας» με πρωτεύουσα τα Σκόπια. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι στην αρχαιότητα η περιοχή του κράτους των Σκοπίων βορειότερα από εκεί που βρίσκονται τώρα οι πόλεις Μοναστήρι, Μελένικο και Στρώμνιτσα δεν αποτελούσε τμήμα του Μακεδονικού κράτους του Φιλίππου, και οι κάτοικοι των περιοχών αυτών αποκαλούνταν Δάρδανοι και η χώρα τους Δαρδανία.

³ Φυσικά κανένας στρατός δεν είναι δημοκρατικός γιατί δεν νοείται στρατός χωρίς πειθαρχία και εκτέλεση διαταγών του ηγέτορα. Η ονομασία ΔΣΕ προήλθε μάλλον από μίμηση του στρατού των αριστερών στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο.

Στις 3 Δεκεμβρίου του 1991 ο πρόεδρος του κράτους των Σκοπίων Κίρο Γκλιγκόροφ ζήτησε διεθνή αναγνώριση της χώρας του ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Αμέσως στην Αθήνα το Υπουργικό Συμβούλιο υπό τον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη ανακοίνωσε τρεις όρους για την αναγνώριση της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας»:

- α) Να αλλάξει η ονομασία «Μακεδονία»,
- β) Να αναγνωρίσει ότι δεν έχει εδαφικές βλέψεις κατά της Ελλάδας
- γ) Να αναγνωρίσει ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει «μακεδονική μειονότητα».

Στις 13 Απριλίου 1992 συγκλήθηκε το συμβούλιο των πολιτικών αρχηγών για το ζήτημα της ονομασίας του κράτους των Σκοπίων υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Καραμανλή. Αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα αναγνωρίσει το ανεξάρτητο κράτος των Σκοπίων μόνο αν τηρηθούν οι όροι της ΕΟΚ που συμφωνήθηκαν στις 16 Δεκεμβρίου 1991 και εφόσον η ονομασία δεν περιλαμβάνει τη λέξη Μακεδονία ή παράγωγά της.

Το 1993, τα Σκόπια έγιναν δεκτά στα Ηνωμένα Έθνη με προσωρινή ονομασία FYROM (Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας).

Το 1995, η Ελλάδα και η FYROM συνομολόγησαν μια «Ενδιάμεση Συμφωνία», η οποία επέβαλε έναν δεσμευτικό «κώδικα συμπεριφοράς» τον οποίο παραβιάζουν συνεχώς οι γείτονές μας. Π.χ., χάρτες, σχολικά εγχειρίδια, βιβλία ιστορίας, κινηματογραφικά έργα, πολιτιστικές εκδηλώσεις, φαραωνικά αγάλματα κλπ.

Στις 3 Απριλίου 2008 η Ελλάδα επέτυχε αναβολή της ένταξη των Σκοπίων στο NATO, κατά την Εαρινή Σύνοδο της Συμμαχίας στο Βουκουρέστι. Ανακοινώθηκε τότε από το NATO ότι προϋπόθεση για να μπει η FYROM στη συμμαχία είναι να επιλυθεί η διαφορά που έχει με την Ελλάδα ως προς την ονομασία.

Η διένεξη Ελλάδος - FYROM για το θέμα της ονομασίας του κράτους αυτού, της εθνικότητας των κατοίκων του και της ονομασίας της επίσημης γλώσσας του συνεχίστηκε όλα τα μετέπειτα χρόνια. Παρά την λεγόμενη «Ενδιάμεση Συμφωνία» του 1995 η FYROM συνέχισε τον αλυτρωτισμό της και παραβιάζει συστηματικά τη συμφωνία.

Στις αρχές του 2018 σημειώνεται μεγάλη κινητικότητα, για να μπει η FYROM στο NATO και στην ΕΕ. Όμως, στην τωρινή χρονική συγκυρία το πάνω χέρι το έχει η Ελλάδα. Η FYROM είναι περικλειστο κράτος και χωρίς την ελληνική βοήθεια δεν μπορεί να επιβιώσει. Η FYROM φλέγεται από την επιθυμία να μπει στο NATO και την ΕΕ. Άρα η FYROM πρέπει να κάνει υποχωρήσεις και όχι η Ελλάδα.⁴ Αν συμφωνηθεί σύνθετη ονομασία που θα περιλαμβάνει και τη λέξη Μακεδονία, αυτό θα είναι ήττα της Ελλάδας και πηγή μελλοντικών δεινών. Σε μια τέτοια εξέλιξη οι πολιτικοί των Σκοπίων θα συνεχίσουν αχαλίνωτοι τον «Μακεδονισμό» που μόνο προβλήματα θα προκαλέσει στη χώρα μας. Σε μια μελλοντική διαφορετική γεωπολιτική συγκυρία κανείς δεν γνωρίζει τι μπορεί να προκαλέσουν τα Σκόπια με κάποιες συμμαχίες τους σε βάρος της Ελλάδας.

Συμπέρασμα: προφανώς και σήμερα ο Μακεδονικός Αγώνας του 1904-1908 συνεχίζεται με διαφορετική μορφή και μέσα. Δεν πρέπει η Ελλάδα να δεχτεί να υπάρχει στην οριστική ονομασία της FYROM ο όρος Μακεδονία ή παράγωγό της. Θα είναι μια πολιτική ήττα που θα έχει συμβεί χωρίς αντίσταση και θα προκαλέσει στο μέλλον ανυπολόγιστες και σοβαρές συνέπειες σε βάρος της χώρας μας.

Δημ. Θ. Καραμήτσος
Ομότιμος Καθηγητής ΑΠΘ
Συγγραφέας

⁴ Η πρόταση του καθηγητή Ι. Μάζη να ονομαστούν τα Σκόπια «Centrobalkan democracy» μου φαίνεται καλή. Οι πολίτες του κράτους θα μπορούν να δηλώνουν ότι είναι Σλαβομακεδόνες, Αλβανοί, ή οτιδήποτε άλλο. Πάντως όχι σκέτο Μακεδόνες.